

„Pre nás je ekológia niečo prirodzené, pre západného farmára niečo zelené. Stavajme na tom.“

Skúsenosti s veľkovýrobou vo veľkých rozmeroch ste získali v Rusku, ale aplikovať ich na slovenské pomery kvôli špecifikám nemusí byť jednoduché. Aké organizačné problémy trápia výrobného riaditeľa podniku s 25 000 ha poľnohospodárskej pôdy?

Problémov je niekoľko, ale v súčasnosti sa v Slovenskom farmárskom, družstve zaoberáme efektívnym využitím strojno-technologického parku. Technika je príliš drahá nato, aby stála. Systémy spolupráce a prepožičiavania tu fungovali už za socializmu, ale kým vtedy sa zveľaďoval strojný park plynule, po vstupe do Európskej únie sa stroje obmenili naraz a kompletne. Enormne sa zvýšilo zaťaženie hektára pôdy odpismi, ale produktivita práca nestúpila, ale produktivita práce na človeka, ale výkon podniku. Podnik mal 2 000 ha aj keď tam robili Škodovky a má 2 000 ha aj keď na ňom pracujú John Deere. Zmenila sa ale cena vstupov.

Druhá vec súvisí s vekom techniky. Stroje sa obmenili v pomerne krátkom období, a už znova prichádza obdobie ich meniť. Avšak chýbajú zdroje. Mysleli sme si, že stroje budú robiť donekonečna. Nebudú.

V Slovenskom farmárskom, družstve si odpovedáme aj na tretiu otázku. Oplatí sa kúpiť stroj, ktorý pracuje 14 dní v roku, alebo zaplatiť službu? V zahraničí je bežné, že veľkí poľnohospodári si požičiavajú stroje z firmami na niekoľko dní, namiesto ich kúpy a dlhodobého splácania. Ďalším aspektom je medzi poľnohospodármi chýbajúca spolupráca v tomto smere.

Nenarušuje absentujúcu spoluprácu v strojovej kooperácii medzi susedmi aj pomerne veľká priama podpora na stroje, ktorá v mnohých prípadoch neoficiálne sa rovná aj 70 – 80 % z kúpnej ceny? Poľnohospodár si dovoľí kúpiť stroj, ktorý pracuje v podniku len vami spomínaných 14 dní a menej.

Neverím, že sa oplatí. Vždy sa to musí prepočítať. Niekedy sa oplatí držať starý stroj, pretože jeho ročné prevádzkové náklady sú nižšie ako kúpa nového. V prípade niektorých strojov je úplne jedno, či máte no-

Ing. Maroš Kminiak výrobný riaditeľ

Ing. Maroš Kminiak blízky vzťah k poľnohospodárstvu nadobudol v rodine. Po odbornej stránke rástol na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre a na nadstavbovom štúdiu Šľachtenie a plemenárstvo hospodárskych zvierat na Výskumnom ústave živočíšnej výroby. Teoretické vedomosti začal uvádzať do praxe v PD Uhorské ako zootechnik. V ďalšom podniku pracoval ako vedúci poľnohospodárskej výroby v čase, kedy sa začali zavádzať moderné technológie v chove ošípaných aj dobytky. Tri roky v poľnohospodárstve nepôsoobil, aby sa do odvetvia, ktoré mu prirástlo k srdcu, opätovne vrátil na pozíciu výrobného riaditeľa v podniku so 44 000 ha poľnohospodárskej pôdy v Ruskej federácii. V roku 2013 prijal ponuku pracovať na Slovensku v Slovenskom farmárskom, družstve, ktoré zastrešuje 25 000 ha pôdy a zamestnáva 400 ľudí, kde v súčasnosti pracuje ako výrobný riaditeľ.

vý stroj za 50 000 €, alebo starý za zlomkovú cenu. V zahraničí dokážeme kúpiť zánovné stroje s málo najazdenými motohodinami v cene často krát tretinovej nového. Zodpovedá vyššia výkonnosť nového 180 koňového traktora jeho cene v porovnaní napr. starou Š 180? Prečo Nemci ešte aj dnes nevyraďujú staré stroje? Veď na obracanie sena postačuje starý Zetor bez predného náhonu s 20 l dennou spotrebou. Vzhľadom na situáciu v živočíšnej výrobe treba do novej techniky ako traktory investovať opatrne. Chybu vidím nie v tom, že sa stroje kúpili, ale že sa kúpili nesprávne. To, že je

niečo za polovicu, neznamená, že to potrebujete. Aká výzva vyšla, taký stroj kúpili. Ale nepotrebujú ho. Pre neho dotácia bola zbytočná.

Dva obilné kombajny vlastný podnik so 600 ha a aj podnik so 4 000 ha. Existuje exaktný presný výpočet, ktorý odpovie na efektívnosť podobnej investície? Je potrebné vôbec niečo počítať? Nestacia len skúsenosti?

V dnešných klimatických zmenách potrebuje pozberať všetku úrodu za 10 dní. Ak máte 600 ha, jeden kombajn vám nepomôže. Či ten kombajn máte alebo nie, musíte si zobrať služby. Podniky medzi

sebou kooperujú. Exaktne sa to ale nedá vypočítať. Dnes sa stretávam skôr so situáciou, že menší roľníci si kúpia kombajn, pretože ho vedú vyťažiť. Naopak, vo veľkom podniku naň nemajú šikovného človeka, resp. ho potrebujú na nasledujúce práce. Kedysi družstvo poskytovalo služby drobným naokolo. Dnes sa dostávame do opačného garde. Družstvo si berie služby od malých. Neexistuje univerzálny vzorec, čo by malo na podniku byť. Prepočet cez technologické karty hovorí, že reálne je každý jeden podnik na Slovensku predimenzovaný ťažnou silou a závesnou technikou.

Vytaženost strojov dnes analyzujú najmodernejšie systémy postavené na diaľkovom monitoringu. Výstupy z nich napovedia manažerom oveľa viac si myslíme. Dôležité je im načúvať a analyzovať ich.

Monitorovanie strojov je veľmi dobrá vec, ale na kontrolu je potrebný aj človek. Fyzicky skontrolovať hĺbku alebo výsevok žiadny systém zatiaľ nedokáže. Je to vynikajúca spätná kontrola pracovníkov a ich optimálneho využívania pracovného času. Musíme si uvedomiť, že 50 % jász traktorov, sú prejazdy a že bežný poľnohospodársky podnik, ktorý sa nevenuje monitoringu, minie polovicu naftu na mimovýrobnú činnosť.

Pre nás je dôležitejší iní fenomén. Tým, že podniky majú úkolovú mzdu, nepriamo podporujú pracovníkov v porušovaní technologickéj disciplíny. Ak je optimálna práca pri rýchlosti 8 km za hodinu, nemala by sa pracovná rýchlosť zvyšovať z titulu dosiahnutia vyššej mzdy zvýšením plošného výkonu. Pracovník ničí stroj, operácia nie je vykonaná správne a my mu zato ešte aj zaplatíme. Pokiaľ so systémom monitorovania strojov vieme dobre pracovať a je dobre nastavený, systém zahľási inú ako optimálnu rýchlosť. A toto je pridaná hodnota monitorovania.

A ako je to v Slovenskom farmárskom, družstve?

S monitorovaním strojov sme začali v uplynulom roku a vybrali sme viacerých dodávateľov. Nielenže vyhodnocuje stroje, ale aj samotné systémy. Výstup musí byť taký, aby ho pochopil každý traktorista. Nemôže to pracovať tak, že v Bratislave sedí človek a od počítača riadi traktoristov. Nebude to tak fungovať.

Vidíte nielen to, kde je ten stroj, ako pracuje ako je vyťažený, ale vo väčšom celku získavate drahocenný prehľad. Uvediem príklad. Tesne pred ukončením žatvy vo veľkom podniku môžem presunúť niekoľko už slabšie využívaných kombajnov do iného podniku a v prvom podniku dokončia žatvu zvyšné kombajny. Pre agrónoma a mechanizátora, ktorí organizujú prácu, je to obrovská pomôcka. Vidia nedokosky, aj to, že veľká kosačka kosí malú parcelu a malá kosačka kosí veľkú. Prehľad o strojoch z monitoringu im napovie, kedy techniku načas presunúť a vedľa niekoľko dní dopredu predpokladať priebeh a dohodnúť sa s kolegom. Pre podnik to znamená veľký prínos, zvlášť v premenlivom počasí.

Áké máte v Slovenskom farmárskom družstve závery z ročného testovania monitorovacích systémov?

Vyberali sme kompromis medzi zložitým a jednoduchým. Výstup plánujeme publikovať v odborných médiách. Pri GPS systémoch platí to isté, čo na strojoch. Dnes neexistuje zlý stroj. Všetky stroje sú kvalitné a dobré. Len ich treba správne vybrať do vlastných podmienok. Je iné, keď pestujete cukrovú repu a iné keď máte v podniku dva strategické stroje na výrobu krmovín.

Spomínali ste technologické karty, od ktorých sa v minulosti riadiaci pracovníci pri plánovaní mohli odrážať. Lenže dnes nie je inštitúcia, ktorá by ich vytvárala, ale predovšetkým veľmi rýchlym tempom prichádzajú na trh nové stroje.

Základom je vychádzať od najvýkonnejšieho stroja v linke. Radšej nech stojí odvoz, ako rezačka. Skúsení praktici to ovládajú, majú to odskúšané. Ale noví ľudia to nevedia a dopúšťajú sa chýb.

Na Slovensku sme zatiaľ nenašli odborníka alebo firmu, ktorá sa zaoberá navrhovaním liniek komplexne. Čiastkové práce má spracované len jedna firma. Asi na Slovensku nie je človek, ktorý optimálnu potrebu strojov na podniku vie vypočítať.

Teoreticky vieme vypočítať, že v podniku s 1 000 ha s polovičným zastúpením ozimín a jarín, stačí jeden 230 koňový traktor s tromi závesnými náradiami. V 12 hodinovom pracovnom čase dokáže za 138 dní plochu obrobiť. Číslo zohľadňuje aj faktor počasia. To je matematicky vypočítaný model, ale či je na danom podniku s prejazdovými vzdialenosťami a veľkosťami parcel reálny, nevieme. Uviesť to do praxe si netrúfa nikto, pokiaľ v podniku nestrávi určitý čas. V minulom roku, ktorý bol atypický počasím, takmer nikto nestíhal, teda podniky sú teoreticky predimenzované, ale nespoľupracujú.

Personálna otázka sa týka nielen manažmentu podnikov, ale aj ľudí, ktorí riadia stroje. Nepredbehla výbava strojov mentálne schopnosti aj šikovných traktoristov? Dokážu využiť potenciál veľmi drahých strojov?

Poznám ľudí, ktorí sa nezžili s modernou technikou, ale aj ľudí, ktorí si modernú techniku nevedia vynachváliť. Vychádzame z toho, že v minulosti bolo v podniku 40 – 50 traktoristov, dnes tú istú prácu

zvládne 10. Vyprofilovali sa tí najlepší s pozitívnym vzťahom k poľnohospodárstvu, ktorí si vážia, že dnes nemajú dennodenne ruky od oleja, ako pred 20 rokmi. Ďalšie plus je zdravie ľudí.

Obráťme list. Niekoľko rokov ste pôsobili v Rusku. Priblížte ruské poľnohospodárstvo.

Na Rusko sa dívajme v dvoch pohľadoch. Je to krajina ktorá má peniaze a investuje do poľnohospodárstva nie preto, že by ho potrebovala, ale je to jediná možnosť, ako udržať ľudí na vidieku. Dotácie sú oveľa vyššie ako u nás. Druhou vecou je obrovská výmera, ktorá dovoľuje špecialistom vykonávať rôzne pokusy, ktoré sme si my dovoliť nemohli. Preto sú ich agrónovia najlepší na svete. Vedia narábať s vlhokou, s jednoduchými strojmi vedia robiť to, čo my s modernými nedokážeme.

Socializmus však zlikvidoval vzťah človeka k pôde a vlastníctvu. Všetko sa riadi inými princípmi ako u nás. Na veľkých plochách musíte zohľadňovať, aby vám postrek nevyšiel v polovici parcely. Ďalšou vecou vo veľkých podnikoch je, že človek musí bývať v mieste práce. Veľké vzdialenosti neumožňujú každodennú dochádzku ako u nás.

Máme sa báť Ruska ako poľnohospodárskej veľmoci?

Rusko v súčasnosti využíva svoj potenciál na 70 %. Mój osobný názor je, že dokážu byť sebestační. Ak by obilie, ktoré produkujú, zužitkovali doma hospodárskymi zvieratami, tak sú už dnes sebestační. To, že nevedia robiť živočíšnu výrobu kvôli nedostatku ľudí, je fakt. Ale povedzme si otvorene, ľudia do živočíšnej výroby chýbajú aj nám.

Preto dovážajú produkty. Ale v Rusku som videl veľké výkrmne ošípaných, veľké farmy dojníc. Idú obrovským tempom a štát ich v tom podporuje. Len firma Boumatic postavili za 10 rokov 450 ohromných fariem. Z nich je v prevádzke už len 200... Neboja sa investovať peniaze aj do projektov, ktoré nemajú jasnú budúcnosť.

V čom je ruské poľnohospodárstvo vyspelejšie ako to naše?

V agrónomii určite. Vedia využívať veľké stroje na veľkých plochách, moderné technológie s malým počtom ľudí. Dokážu si zaplatiť zahraničných špecialistov a ich ľudia sa veľmi rýchlo učia. V tomto smere sú určite ďalej. A ďalej sú aj v istej forme poslušnosti. Regionálne poľnohospodárske správy vydajú

príkazy, ktoré všetci agrónovia v okrese vykonávajú. Ak sa má orať na 30 cm, tak všetci budú orať na 30 cm. Ak sa má siať 250 kg hrachu, tak všetci budú siať 250 kg hrachu. U nás to nefunguje. Ďalej sú aj preto, lebo vedú na základe mnohých vlastných skúseností, že tadiaľto cesta nevedie.

U nás sa každý hrá na vlastnom piesočku. Ani susedia sa takmer nepoznajú a neinformujú sa o problémoch, ktoré už má možno ten druhý dávno vyriešené. V tomto sú pred nami.

Vaše zahraničné skúsenosti vo veľkých podnikoch vám dávajú istý nadhľad nad situáciou u nás. Navyše, ste známy svojím skeptickým pohľadom na socialistické poľnohospodárstvo.

V minulosti bolo zaťaženie pôdy zamestnancom väčšie u nás, ako v krajinách na západ od nás. Mali sme koncentrované hospodárstvo, ale určite nie ekonomicky výkonné. Málokto sa dnes prizná, že mal na jedného človeka menej hektárov ako súkromný gazda v zahraničí. Využitelnosť strojov bola nižšia a ľudia doslova dreli.

Poľnohospodárstvo u nás naberá každým rokom pozitívny trend. Ľudia sa zaujímajú, čo jedia, odkiaľ pochádzajú potraviny. Ale pokým sa verejnosť dostala do tohto stavu, prešli dve desaťročia...

Viniť za súčasnú situáciu konkrétneho človeka alebo politickú stranu sa nedá. Je to chyba koncepcie. My poľnohospodári vieme vyrábať, ak máme pre koho. Ak je záujem na druhej strane niečo kúpiť, tak je zaujímavé to vyrobiť. My sme ale v opačnej pozícii. Po socialistickej podpore poľnohospodárstva s diferenciálnymi príplatkami pre podporu produkcie zakrátko prišla filozofia Únie, ako z plochy vyprodukovať čo najmenej. Kým pred 30-timi rokmi bolo Slovensko v potravinách takmer sebestačné, dnes nedosahujeme ani 50 % produkcie.

Staré členské krajiny nás dokážu zasýtiť. Nechcú importovať, ale exportovať. To im nemôžeme zázlievať.

Štát si musí položiť otázku, či chce udržať poľnohospodárstvo a potravinovú bezpečnosť. Keď sme predávali ošípané po 41 korún, bitúnky doviezli ošípané zo zahraničia za 36 korún. Dali chovateľom výpovede a tí zrušili chovy. A za dva roky zanikli aj všetky bitúnky. Neuvedomili si, že podpíli pod sebou konár. Teraz je analógia s mliekom. Padli

kvóty a cena mlieka poklesla. Ak sa takto budú správať mliekarene, o dva roky tu nebudú. Nikto mlieko so stratu donekonečna vyrábať nebude.

Ale mliekarne vlastní zahraničný kapitál, ktorý asi nemá problém uzatvoriť výrobu.

V tomto smere kladiem musím aktívnejšie vystupovať štát. Lacnejší dovoz znamená, že pridaná hodnota zostáva v zahraničí. Dnes máme 400 000 nezamestnaných a 35 000 poľnohospodárov. Keď som nastúpil v roku 1995 do podniku, v poľnohospodárstve pracovalo 300 000 ľudí. Nechcem povedať, aby sme sa vrátili k ručnej práci a zamestnali všetkých nezamestnaných, ale na druhej strane ľudia nepracujú a pridaná hodnota nezostáva v štáte. 35 000 poľnohospodárov je slabá voličská základňa, ktorá si nevydobyje podmienky.

Väčšina z nás nakupuje v hypermarketoch vlastnených zahraničným kapitálom.

Prepásli sme obrovskú šancu kapitalizovať spracovateľský priemysel. Aj v Belgicku obchodné reťazce tlačia a bijú fabriku na výrobu syrov. Ale má v nej 80 % majetkový podiel 800 chovateľov, čím sa odbúrali me-

dzičlánky. Chovatelia a spracovatelia sa vedú efektívnejšie brániť. My sa nevieme, lebo všetky negatívne dopady skončia u poľnohospodára. Šanca v 90-tych rokoch bola jedinečná a už sa nezopakuje. Dnes si musíme otvorene povedať, že ak jedina nemecká mliekareň spracuje 600 mil. l mlieka, na Slovensku nemôže prežiť 8. Komu zostane Čierny Peter?

Podarí sa nám dostať z tohto začarovaného kruhu?

Jednou z ciest je výchova ľudí. Zanedbali sme ju. Ľudia majú malú hrdosť na slovenské výrobky. O našich dobrých vínach doma takmer nikto nevie. Aj štát v medziach zákonov by mal prinútiť vlastné inštitúcie spolupracovať s našimi spracovateľmi. Uvedomiť si musíme aj tretiu vec. Pridanú hodnotu vytvára živočíšna výroba. Len cez živočíšnu výrobu vieme zintenzívniť speňažovanie. Predávať mäso v živom nebude nikdy ziskové, ale nejaký regionálny výrobok má už iný ekonomický dopad.

Chybou nášho poľnohospodárstva je aj nezodpovedné nakladanie aj s tými málo financiami, ktoré do rezortu prichádzajú a nekonceptné podpory. Aká je najlepšia podpora pre poľnohospodára?

Na jednotku produkcie. Je to merateľná podpora. Aj zahraničie deklaruje, že poľnohospodárom nedáva podporu. Dávajú, ale z iných zdrojov. Hľadajú spôsoby, ako poľnohospodárovi pomôcť cez iné ako produkčné opatrenia. Plus majú výhodu vo vyššej podpore na plochu.

Na nedávnej návšteve v Nemecku dostali farmári úver s 25 ročnou splatnosťou na výstavbu maštali. U nás si to neviem predstaviť. Ak by Nemec nemal garanciu výkupu mlieka na 25 rokov, tak neinvestuje. Nám nedá nikto garanciu ani na jeden rok. Neexistuje stabilné prostredie a poľnohospodári sú hodení cez palubu.

Čo je pozitívne na našom poľnohospodárstve?

Ťažme z toho, že priemerný vek farmárov v Západnej Európe je okolo 60 rokov. Môže sa stať, že súčasná nadprodukcija mlieka sa obráti a o 10 rokov budú v horšej situácii ako my, pretože tam nebude mať kto robiť.

Rozbory nášho mlieka, mäsa ukazujú, že je omnoho kvalitnejšie ako to zo Západnej Európy, kde sa podpísalo 100 rokov intenzívnej priemyselnej výroby. Ak pôjdeme cestou vzdelávania ľudí a cestou

kvalitnejších potravín, ľudia budú ochotní zaplatiť viac za potraviny, svoje zdravie. Pre nás je ekológia niečo prirodzené, pre západného farmára niečo zelené.

Mladí ľudia bočia od poľnohospodárstva a situácia na západ od nás sa môže zopakovať aj na Slovensku. Čo robí Slovenské farmárske, družstvo pre zvrátenie tohto stavu?

Myslím si, že materializmus je na ústupe. Snaha niečo vlastniť a honobiť majetok je na ústupe. Mladí ľudia sa vedú pružne orientovať a stúpa snaha návratu k prírode – k záhrade či k chovu včiel.

Dnes musíme pritiahnúť ľudí do poľnohospodárstva a dať im šancu, aktívne sa zapájať do programu Vysokoškolač do praxe. Mladí ľudia nemajú kde vyrásť a získať prax. A to im vieme v Slovenskom farmárskom, družstve poskytnúť. Zamestnancom preplácame školenia, oprávnenia na stroje. Ľuďom ponúkame rast. Tí, ktorí chcú za sebou zanechať stopu a niečo dokázať, tí majú šancu. A to, myslím si, mladých ľudí aj láka.

**Za rozhovor poďakoval:
Marián Kukučka**

Moderná mechanizácia v poľnohospodárstve®